

הצעת פתרון- בחינת הבגרות בתנ"ך 2 יח"ל

הצעת הפתרון נכתבה על-ידי רוני פרל – מורה מובילה בקידום.

שאלון 001206 / 136

שאלה מספר 1:

- א. (1) החזרה על צירוף המילים "וירא ה' כי טוב" מדגישה שהבריאה היא טובה, חיובית והרמונית.
(2) יש להביא דוגמה אחת מהדוגמאות הבאות
* "ויאמר ה'" – הבריאה נעשית באמירה, כל מה שה' אומר נעשה. מדגיש שהבריאה מחושבת ומתוכננת מראש.
* "ויהי כן" – כל מה שה' אומר – נהיה.
* "ויהי ערב ויהי בוקר יום..." – מעיד על סדר, תכנון והרמוניה.
ב. לפי המיתוסים של העמים עובדי האלילים, התנין נחשב למפלצת בעלת כוחות. הכתוב בפרק א' שולל את המיתוס, ומדגיש שהתנין נברא על ידי ה' ולכן הוא אינו אל אלא חיה כשאר החיות.
ג. בפסוק 28 הובטחה לאדם שליטה על כל החיות – "... ורדו בדגת הים ובעוף השמיים ובכל חיה..." , אך בפסוקים 29-30 חלה עליו מגבלה – מותר לו לאכול רק מן הצומח : "הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע..."

שאלה מספר 2:

- א. (1) לפי פסוקים 4-5, ה' מבטיח לאברהם שבנו, בשר מבשרו, יירש אותו, ושזרעו יהיה רב ככוכבי השמיים.
(2) הקושי בדרך להגשמת ההבטחה הוא עקרותה של שרי : "ושרי אשת אברם לא ילדה לו..." (פסוק 1). שרי מציעה לאברם שייקח את הגר, שפחתה, לאישה : "... בוא נא אל שפחתי, אולי אבנה ממנה" (פסוק 3).
ב. (1) פתרון זה השפיע לרעה על היחסים בין שרי להגר – הגר הרתה והחלה לזלזל בשרי : "ותקל גבירתה בעינייה" (פסוק 4).
(2) ניתן לתאר אחת מהדעות הבאות :

- תגובתו של אברם ראוייה לשבח משום שהוא נשאר נאמן לאשתו, הוא נותן לה את הכבוד הראוי לה וסומך עליה שתפתור את העניין בעצמה.

או –

- תגובתו של אברם ראוייה לגנאי משום שהוא מפקיר את הגר (ואת בנו שבבטנה) לשרי הכעושה והפגועה, הוא לא מתערב ולא לוקח אחריות על המצב.

ג. יש לציין שתי ברכות:

- ברכת ריבוי הזרע (פסוק 10).

- ישמעאל יהיה "פרא אדם" – חופשי ועצמאי.

- "ידו בכל ויד כל בו" – הוא ייאבק על זכויותיו בחוזקה.

- "ועל פני כל אחיו ישכון" – הוא ינסה להשתלט על שטחיהם של העמים הסובבים אותו.

שאלה מספר 3:

א. (1) אחאב ביקש מנבות שייתן לו את כרמו.

(2) יש לציין שתי דמויות בלבד:

- איזבל

- הזקנים והחרים.

- עדי השקר (בני בליעל).

ב. (1) אחאב פסיבי ומיואש - הוא חוזר לביתו סר וזעף, שוכב על מיטתו ומסרב לאכול. הוא לא נוקט בפעולה כלשהי. לעומתו, איזבל פעילה - "אני אתן לך את כרם נבות היזרעאלי" - היא מתכוונת לפעול בכדי להשיג את הכרם.

(2) לפי חוק המלך, המלך הישראלי חייב לציית לחוקי התורה. זה עשוי להסביר את תגובתו של אחאב, המבין שהוא כפוף לחוק ואין לו מה לעשות בנוגע לכך. לעומתו, איזבל הצידונית לא מרגישה מחויבות לחוק המלך הישראלי, ולכן היא בכל זאת מתכוונת להשיג את הכרם.

ג. (1) יש לציין שתיים מהדוגמאות הבאות:

- "... הזקנים והחרים אשר בעירו היושבים את נבות" (פסוק 8), "... אשר היושבים בעירו..." (פסוק

11) - מודגש שהם תושבי עירו של נבות ולכן צריכים להיות לטובתו.

- "והושיבו שנים אנשים בני בליעל" (פסוק 10) - הם ממנים שני עדי שקר.

- "ויעשו אנשי עירו הזקנים והחרים... כאשר שלחה אליהם איזבל כאשר כתוב בספרים אשר שלחה אליהם" - הם מציינים לאיזבל ציות עיוור.

(2) ניתן להביא אחת מהדעות הבאות:

- הביקורת מוצדקת משום שהם מושחתים - משתפים פעולה עם מזימתה של איזבל הגורמת למוות של אדם חף מפשע.

או –

- הביקורת אינה מוצדקת – המכתבים ששלחה איזבל היו חתומים בחותמו של המלך ולכן הזקנים והחרים היו חייבים לציית לכתוב בהם. אי ציות היה נחשב למרידה במלכות.
- ד. (1) האדם מאשים את האישה ואומר שהיא פיתתה אותו לאכול מפרי העץ.
- (2) אחאב יכול היה להצדיק את מעשיו ולטעון שאיזבל שלחה את המכתבים וחתמה בחותמו ללא ידיעתו. אליהו מאשים את אחאב ברצח: "הרצחת וגם ירשת!" אך אחאב לא רצח את נבות במו ידיו, וזהו הבסיס לצידוק.

שאלה מספר 4:

- א. (1) 586 לפנה"ס.
- (2) בתחום הדתי: חורבן בית המקדש – "וישרוף את בית ה'" (פסוק 9). בתחום המדיני: שריפת בית המלך: "ואת בית המלך" (פסוק 9) או הגלות: "ויגל יהודה מעל אדמתו" (פסוק 21).
- ב. (1) מלך בבל המליך את צדקיהו באופן אישי ושינה את שמו (ממתניה – לצדקיהו).
- (2) העובדה שמלך בבל המליך את צדקיהו באופן אישי יכולה להסביר מדוע המרד של צדקיהו נחשב לפגיעה אישית וחמורה במלך בבל, ולכן צדקיהו נענש בעונש חמור כל כך.
- ג. בישעיהו א' 23 המעמד הגבוה נאשם בכך שהוא רודף שוחד ומושחת – "שריך סוררים וחברי גנבים, כולו אוהב שוחד ורודף שלמונים...". במלכים ב' כ"ה הכורמים והיוגבים – בעלי הכרמים והאיכרים, השייכים למעמד החברתי הנמוך – דווקא הם אינם מוגלים ונשארים ביהודה. בכך נעשה עמם צדק.
- ד. (1) יש לציין שתיים מהדוגמאות הבאות:
 - "ואת המכנות ואת ים הנחושת ... שברו כשדים וישאו את נחושתם בבלה" (פסוק 14) – הכלים היו כה גדולים עד שהבבלים נאלצו לשבור אותם בכדי שיוכלו לשאת אותם לבבל.
 - "ואת המחנות ואת המזרקות אשר זהב זהב ואשר כסף כסף..." (פסוק 15) – הגזמה בתיאור האוצרות שנלקחו.
 - "העמודים שניים הים האחד והמכנות אשר עשה שלמה לבית ה'" (פסוק 16) – מודגש ששלמה בנה את בית המקדש.
 - "לא היה משקל לנחושת כל הכלים האלה" (פסוק 17) – נאמר בהגזמה שלא ניתן היה לשקול את כל הכלים שנלקחו מהמקדש.
 - (2) כורש מלך פרס החזיר חלק מהכלים שנלקחו לגולים שישבו בבבל.

שאלה מספר 5:

- א. (1) אנשי יהודה בוטחים בדברי השקר של נביאי השקר הטוענים שבית המקדש יתקיים לעולם, ושהוא מעניק לתושבי יהודה חסינות מכל רע.

(2) ירמיה דורש מאנשי יהודה התנהגות מוסרית, קיום מצוות שבין אדם לחברו ונאמנות לה': "... כי אם עשה תעשו משפט בין איש ובין רעהו, גר יתום ואלמנה לא תעשקו... ואחרי אלהים אחרים לא תלכו..." (פסוק 6).

ב. (1) ירמיה מאשים את תושבי יהודה בכך שהם עוברים על הדברות: "הגנב, רצח ונאף והשבע לשקר וקטר לבעל..." (פסוק 9) – הם עוברים על הדברות: "לא תגנוב", "לא תרצח", "לא תנאף", לא תענה ברעך עד שקר" "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (יש לציין 3 דוגמאות בלבד).

(2) מן הקישור לעשרת הדברות ניתן ללמוד שמעשיהם חמורים ביותר – הם עוברים על החוקים הבסיסיים והחשובים ביותר – הדברות שנתן ה' למשה.

ג. (1) בפסוקים 17-18 מתוארת המשפחה כולה המעורבת בעבודת האלילים – הבנים מלקטים עצים, האבות מטפלים באש והנשים לשות את הבצק. נראה שיש שיתוף פעולה משפחתי במעשה.
(2) לפי דברי ה' בפסוק 18 מטרת מעשי המשפחה היא להכעיס את ה'. לפי פסוק 19, התוצאה תהיה שהם יחושו בושה בשל מעשיהם.

ד. (1) ירמיה נדרש לוותר על הזכות להתפלל בעד העם, משום שה' מצווה עליו: "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה..."

(2) לפי פסוק 20, כעסו של ה' מדומה לאש בוערת שלא תכבה – "ובערה ולא תכבה". כעסו של ה' על העם יימשך ולא ייפסק. לכן ירמיהו נדרש לוותר על תפילתו בעד העם.

שאלה מספר 6:

- א. "כי קרא שמיטה לה" (פסוק 3) – הרע והאח שומט את אדמתו בשנת השמיטה, אין לו פרנסה בשנה הזו ולכן הוא מתקשה לשלם את חובותיו.
- ב. הנוכרי אינו שומט את אדמתו בשנת השמיטה, הוא ממשיך להתפרנס כרגיל ולכן אין לו כל קושי לשלם את חובותיו.

שאלה מספר 7:

מסקנתו של קהלת בנוגע לחכמה היא שהיא "ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו" (פסוק 13) – היא תכונה שלילית שנתן ה' לבני האדם. מה שהביא אותו למסקנה זו היא העובדה ש- "ברב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב" (פסוק 18) – ככל שהאדם מרבה בחכמה, כך הוא סובל יותר.

או –

מסקנתו של קהלת בנוגע לחכמה היא שהיא "הבל ורעות רוח" (פסוק 14) – היא חסרת משמעות. מה שהביא את קהלת למסקנה זו היא העובדה ש- "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות" (פסוק 15) – אי אפשר באמת לשנות את הנעשה בעולם, לתקן או לשפר אותו. ולכן החכמה חסרת משמעות.

שאלה מספר 8:

ירמיה טוען שנבואותיהם של נביאי האמת הן נבואות זעם, המדומות ל"אש" ול"פטיש יפוצץ סלע" – דימויים של כוח ועוצמה. הן נאמרות בצורה חזקה ונוקבת. לעומתן, נבואות השקר הן נבואות שלום.

שאלה מספר 9:

יש להסביר שתיים מהבשורות הבאות :

- תקופת הגלות הסתיימה (פסוק 2).
- ה' יתגלה בטבע, והדרך מבבל ליהודה תהפוך למישור (פסוקים 3-5).
- ה' ינהג בצורה תקיפה כלפי אויבי ישראל (פסוק 10).
- ה' ינהג בצורה אבהית ורכה כלפי עם ישראל (פסוק 11)

שאלה מספר 10:

- א. ניתן לבסס את רעיון ההענקה על פסוק 14: "הענק תעניק לו מצאנך ומגרנך..." – על האדון להעניק לעבדו המשוחרר מענק לרגל שחרורו. המענק נועד להקל על העבד המשוחרר להתחיל את חייו כאדם חופשי.
- ב. לפי פסוק 18 המחוקק מבטיח לאדון שה' יברך אותו אם יקיים את החוק: "וברכך ה' אלוהיך..."

שאלה מספר 11:

- א. קהלת מסיק שאין הבדל בין האדם ובין הבהמה. שניהם מתים באותה הצורה: "כמות זה כן מות זה" (פסוק 19), שניהם נבראו מן העפר וחוזרים אליו כשהם מתים: "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר" (פסוק 20).
- ב. פסוק 21 מחזק את מסקנתו של קהלת משום אף אחד לא יודע אם יש הבדל בין רוח האדם לרוח הבהמה – והאם באמת רוח האדם עולה למעלה ורוח הבהמה יורדת למטה.

שאלה מספר 12:

- המקרה של מיכה המורשתי מחזק את המבקשים להגן על ירמיה, משום שהמלך לא הרג אותו, הקשיבו לנבואתו וחזרו בתשובה, ולכן ה' התחרט על הנבואה והיא לא התקיימה.
- המקרה של אוריהו בן שמעיהו מחזק את התובעים להרוג את ירמיה, משום שהמלך הרג אותו בעקבות נבואתו (והנבואה לא התקיימה).

שאלה מספר 13:

- הטלת אשמה: "אבותינו חטאו ואינם" (פסוק 7) – הם מטילים את האשמה על חטאי אבותיהם. נטילת אחריות: "אוי נא לנו כי חטאנו" (פסוק 16) – מודים באשמה.

שאלה מספר 14:

- אברם מציע הצעה צנועה – "אקחה פת לחם..." (פסוק 5) אך מכבד את אורחיו בארוחת מלכים: "ויקח בן בקר..לושי ועשי עוגות... ויקח חמאה וחלב..." (פסוקים 6-8).
- הפעלים החוזרים מ,ה,ר ו – ר,ו,צ מדגישים את המהירות של פעולותיו.

שאלה מספר 15:

- "והנה בן לשרה אשתך" (פסוק 10) – לאברם ושרה יולד בן.
- "ארדה נא ואראה – הכצעקתה הבאה אלי עשו – כלה" (פסוק 21) – ה' מתכוון להחריב את סדום עמורה.

שאלה מספר 16:

ייעודו של אברהם הוא ללמד את עמו "משפט וצדקה". לפי ירמיה הם לא ממשו ייעוד זה, משום שהוא נזף בהם על כך שהם עושקים את הגר, היתום והאלמנה ושהם שופכים דם נקי (של חפים מפשע). בנוסף, לפי ירמיה, הם גונבים, רוצחים ונואפים. דינם יהיה חורבן של בית המקדש, וגלות.

שאלה מספר 17:

ניתן לציין אחת מהדוגמאות הבאות:

- בסיפור המבול ה' מכלה את דור המבול בשל חטאיו.
- בסיפור מגדל בבל ה' מבלבל את השפה של בני דור הפלגה כעונש על חטאיהם.